

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗВУКОВОЇ
СТРУКТУРИ СЛОВА У РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Kuzminska E. O. Features of forming a sound structure of words in mentally preschool and early school age children/ E. O. Kuzminska // Actual problems of the correctional education : Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Drahomanov University, Kamyanets-Podilsky Ivan Ohyenko National University / edited by V.M. Synjov, O.V. Havrilov. – Issue 5.- Kamyanets-Podilsky: Medobory-2006, 2015.– P. 173–184

Є. О. Кузьмінська. Особливості формування звукової структури слова у розумово відсталих дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. У статті розкриваються особливості формування звукової структури слова у розумово відсталих дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. Проаналізовані літературні джерела і проведений констатувальний експеримент свідчить, що у розумово відсталих дітей старшого дошкільного та

молодшого шкільного віку звукова структура слова сформована на недостатньому рівні.

На підставі дидактико-методичних принципів загальної і спеціальної методики навчання рідної мови, враховуючи особливості пізнавальної діяльності розумово відсталих дітей нами було сформульовано ряд принципів вимог, у відповідності з якими розроблялася система експериментальної роботи: реалізація основних завдань навчання грамоти у взаємозв'язку з цілеспрямованим розвитком у дітей виявлених прогалин у підготовці до опанування грамоти; спрямованість корекційної роботи з удосконалення фонетико-фонематичної підготовленості до опанування грамоти; забезпечення активного розвитку у дітей умінь під час проговорювання слів проводити спостереження над звуками, словами; спеціальне педагогічне керівництво діяльністю дітей з використанням ефективних методичних прийомів, різноманітних ігор, вправ, спрямованих на формування звукової структури слова, що в подальшому сприятиме більш ефективному опануванню грамоти.

У статті детально розглянуто зміст роботи з формування звукової структури слова у розумово відсталих дітей, який передбачає використання ефективних корекційних методичних прийомів роботи, системи вправ, ігор, які спрямовані на розвиток слухової уваги, формування фонематичного слуху та фонематичного сприймання, інтонаційного виділення звуків у слові.

У статті розкрита методика роботи над кожним звуком, яка повинна проходити у такій послідовності: демонстрація звука у дидактичній розповіді з метою акцентування уваги дітей до звука, його звучання і артикуляції. Для цього дітям пропонується послухати звук, промовити його декілька разів і пов'язати цей звук із конкретним образом; повторна демонстрація дидактичної розповіді з участю дітей (неодноразове пригадування та повторення проведеної роботи на прогулянках і у інших режимних моментах); знаходження звука у вимовлених вчителем-дефектологом словах під час проведення мовленнєвих вправ; акцентування уваги дітей до слів-звуків у текстах розповідей, казок, віршів.

Ключові слова: розумово відсталі діти старшого дошкільного та молодшого шкільного віку, звукова структура слова, фонематичний слух, фонематичне сприймання.

Е. О. Кузьминская. Особенности формирования звуковой структуры слова у умственно отсталых детей старшего дошкольного и младшего школьного возраста. В статье раскрываются особенности формирования звуковой структуры слова у

умственно отсталых детей старшего дошкольного и младшего школьного возраста. Проанализированные литературные источники и проведенный констатирующий эксперимент свидетельствует о том, что у умственно отсталых детей старшего дошкольного и младшего школьного возраста звуковая структура слова сформирована на недостаточном уровне.

На основании дидактико-методических принципов общей и специальной методики обучения родного языка, учитывая особенности познавательной деятельности умственно отсталых детей нами был сформулирован ряд принципиальных требований, в соответствии с которыми разрабатывалась система экспериментальной работы, а именно: реализация основных задач обучения грамоте во взаимосвязи с целенаправленным развитием у детей выявленных пробелов в подготовке к овладению грамотой; направленность коррекционной работы по усовершенствованию фонетико-фонематической подготовленности к овладению грамотой; обеспечение активного развития у детей умений во время проговаривания слов проводить наблюдение над звуками, словами; специальное педагогическое руководство деятельностью детей с использованием эффективных методических приемов, разнообразных игр, упражнений, направленных на формирование звуковой структуры слова, которое в дальнейшем будет способствовать более эффективному овладению грамотой.

В статье детально рассмотрено содержание работы по формированию звуковой структуры слова у умственно отсталых детей, которая предусматривает использование эффективных коррекционных методических приемов работы, системы упражнений, игр, которые направлены на развитие слухового внимания, формирования фонематического слуха и фонематического восприятия, интонационного выделения звуков в слове.

В статье раскрытая методика работы над каждым звуком, которая должна проходить в такой последовательности: демонстрация звука в дидактичном рассказе с целью акцентирования внимания детей к звуку, его звучанию и артикуляции. Для этого детям предлагается послушать звук, повторить его несколько раз и связать этот звук с конкретным образом; повторная демонстрация дидактичного рассказа с участием детей (неоднократное припоминание и повторение проведенной работы на прогулках и в других режимных моментах); нахождение звука в произнесенных учителем-дефектологом словах во время проведения речевых упражнений; акцентирование внимания детей к словам-звукам в текстах рассказов, сказок, стихотворений.

Ключевые слова: умственно отсталые дети старшего дошкольного и младшего школьного возраста, звуковая структура слова, фонематический слух, фонематическое восприятие.

Внаслідок порушення аналітико-синтетичної діяльності і бідності попереднього мовленнєвого досвіду розумово відсталі діти спеціальних дошкільних і шкільних закладів у процесі оволодіння грамоти зазнають значних труднощів, подолання яких буває не завжди успішним. Тому, закономірні зусилля багатьох дослідників і педагогів, спрямовані на пошук шляхів активізації навчання грамоти розумово відсталих дітей, починаючи з дошкільного віку. У сучасній спеціальній літературі є цілий ряд наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених, які присвячені проблемі вивчення розвитку розумово відсталих дітей (В. І. Бондар, Л. С. Вавіна, В. В. Воронкова, С. І. Геращенко, В. В. Золотоверх, О. А. Катаєва, В. І. Ковальчук, Н. П. Кравець, Р. Є. Левіна, О. М. Мастюкова, В. Г. Петрова, Г. С. Піонтківська, С. Я. Рубінштейн, В. М. Синьов, О. А. Стребелева, Н. В. Тарасенко, Т. К. Ульянова, О. П. Хохліна, Д. І. Шульженко та інші).

Відомі методисти та лінгвісти А.М.Богущ, Н. С. Варенцова, В.В.Гербова, Н. В. Дурова, Д. Б. Ельконін, Л. Є. Журова, А. П. Іваненко, А.І. Максаков, Л. Н. Невська, Г. А. Тумакова та інші наголошували на тому, що програмні вимоги навчання грамоти дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку передбачають засвоєння дітьми початкових знань грамоти. Вона складається з підготовчої роботи, у процесі якої діти оволодівають умінням інтонаційно виділяти звуки у словах, чути і називати звуки ізольовано, розрізняти їх за якісним звучанням, виділяти перший та останній звук у слові [1; 4; 5; 7].

Ці автори наголошують, що основою для навчання грамоти є загально мовленнєвий розвиток дитини, тому, для підготовки до навчання грамоти важливим є процес мовленнєвого розвитку дитини, а саме: удосконалення зв'язного мовлення, збагачення словника, формування граматичної будови мовлення, виховання звукової культури мовлення. Також, на їх думку, особливого значення набуває елементарне усвідомлення дітьми чужого і власного мовлення, коли предметом уваги і вивчення дітей стає мовлення, його елементи.

Як зазначають М. Ф. Гнезділов, В. Г. Петрова, С. Я. Рубінштейн та інші, що причиною уповільненого формування мовлення у розумово відсталих дітей виступає загальне недорозвинення всієї психіки в цілому, яке призводить до значних змін і затримок у розумовому розвитку. Одним із безпосередніх наслідків цього є пізній розвиток фонематичного слуху [2; 6].

Слабкий розвиток фонематичного слуху, як наголошувала С. Я. Рубінштейн, призводить до заміни окремих звуків іншими і

ускладнює звуковий аналіз слів. Внаслідок слабкості фонематичного аналізу розумово відсталі діти погано розрізняють на слух закінчення слів, що перешкоджає засвоєнню граматичних форм.

Як правомірно вважає В. Г. Петрова, що правильне розрізнення звуків на слух сприяє правильності вимови; правильність власної вимови, у свою чергу, сприяє кращому розрізненню звуків на слух. Вона стверджувала, що при патології кіркової діяльності та уповільненому утворенні міжаналізаторних зв'язків виникає протилежна залежність, коли недостатність слухових сприймань загальмовує поліпшення вимови, а нечіткість вимови перешкоджає поліпшенню якості слухових сприймань. Характерна для розумово відсталих дітей недостатність фонематичного сприймання та аналізу, на її думку, ускладнює дітям процес поділу слів на частини і перешкоджає чіткому розпізнаванню кожного зі звуків, які потрібно виділити [6].

Дітям дуже складно із потоку звуків різних слів виділити спільний звук. Це пояснюється тим, що у розумово відсталі дитини операція аналізу порушується в усіх видах діяльності, в тому числі, і в мовленнєвій (І. Г. Єременко, В. Г. Петрова, М. А. Савченко, Є. Ф. Соболевич, Л. О. Смірнова та інші). Дефекти формування мовленнєвого аналізу в дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку (на практичному рівні), на їх думку, стають однією з причин труднощів оволодіння розумово відсталими дітьми шкільними знаннями про мову, а також провокують порушення засвоєння усної і писемної форми мовлення.

Як свідчать результати досліджень Н. А. Хохлової, розбір слова на звуки виявляється складним завданням для дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. Найбільші труднощі виникають у них під час виділення голосних звуків у середині слова. Діти, під час виділення першого приголосного звука, замість назви приголосного звука вимовляють цілий склад, а, під час виділення голосних звуків вони замість назви голосного звука називають назву наступного за ним приголосного звука.

В усному мовленні розумово відсталих учнів старшого дошкільного та молодшого шкільного віку основні виразні засоби, на думку В. Г. Петрової, представлені недостатньо. Таким чином, їх мовлення монотонне, бідне інтонаціями, насичене неправильними наголосами, непотрібними паузами.

На думку А. М. Богуш, Є. Бугрименко, М. Генінг, Н. Герман, Д. Б. Ельконіна, Л. Є. Журової, А. П. Іваненко Г. А. Тумакової та інших, основним завданням навчання грамоти дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку є формування у них вміння проводити звуковий аналіз слів, а саме, вміння встановлювати порядок звуків у слові. Таке навчання дітей повинно проходити у декілька етапів:

формування фонематичного слуху та фонематичного сприймання, інтонаційне виділення звуків у слові, виклад схеми звукової будови слова [1; 3; 4; 7].

Проаналізовані літературні джерела і проведений констатувальний експеримент свідчить, що у розумово відсталих дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку звукова структура слова сформована на недостатньому рівні. Виходячи з цього, нами розроблений зміст і методика навчального експерименту.

Завданням даного етапу дослідження є апробація системи роботи, спрямованої на дієву допомогу розумово відсталим дітям старшого дошкільного та молодшого шкільного віку до опанування грамоти. Система нашої роботи передбачала декілька етапів, які були спрямовані на розвиток фонематичного слуху та слухового сприймання; орієнтування у звуковій структурі слова; у складовій будові слова; вмінь визначати на слух кількість слів у реченні та графічно їх позначати; штрихувати предмети різними заданими напрямками (пряма, коса і ламана лінія). На кожному з етапів доцільно вводити ефективні прийоми роботи, вправи, ігри.

Детально розглянемо зміст роботи з формування звукової структури слова у розумово відсталих дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.

Дуже важливо корекційну роботу з формування звукової структури слова у розумово відсталих дітей розпочинати якомога раніше.

При цьому необхідно дотримуватись ряду принципових вимог:

- реалізація основних завдань навчання грамоти у взаємозв'язку з цілеспрямованим розвитком у дітей виявлених прогалин у підготовці до опанування грамоти;
- спрямованість корекційної роботи з удосконалення фонетико-фонематичної підготовленості до опанування грамоти;
- забезпечення активного розвитку у дітей умінь під час проговорювання слів проводити спостереження над звуками, словами;
- спеціальне педагогічне керівництво діяльністю дітей з використанням ефективних методичних прийомів, різноманітних ігор, вправ, спрямованих на формування звукової структури слова, що в подальшому сприятиме більш ефективному опануванню грамоти.

Для розвитку слухової уваги потрібно вводити вправи на розвиток мовленнєвого слуху, які спрямовані на визначення слова. Доцільно використовувати різноманітні варіанти вправ, які спрямовані на: промовляння слів не схожих за звучанням, які сприймалися на слух і зором; схожих за звучанням, сприйнятих на слух і зором; схожих і не схожих за звучанням, сприйнятих на слух і зором; не схожих за звучанням, які сприймалися лише на слух; схожих за звучанням,

сприйнятих тільки на слух; схожих і не схожих за звучанням, сприйнятих тільки на слух.

Формування фонематичного слуху у розумово відсталих дітей потрібно проводити систематично, постійно ускладнюючи і поєднуючи з навчанням звуковимови. Діяльність вчителя-дефектологаспрямована на розвиток слухової та мовленнєвої уваги.

Робота над кожним звуком повинна проходити у такій послідовності:

- демонстрація звука у дидактичній розповіді з метою акцентування уваги дітей до звука, його звучання і артикуляції. Для цього дітям пропонується послухати звук, промовити його декілька разів і пов'язати цей звук із конкретним образом;

- повторна демонстрація дидактичної розповіді з участю дітей (неодноразове пригадування та повторення проведеної роботи на прогулянках і у інших режимних моментах);

- знаходження звука у вимовлених вчителем-дефектологом словах під час проведення мовленнєвих вправ («Чию пісеньку часто чуємо у словах?», «Впізнай пісеньку жука, мотору, комара...»);

- акцентування уваги дітей до слів-звуків у текстах розповідей, казок, віршів.

Робота з виховання звукової культури мовлення у розумово відсталих дітей передбачає систематичні завдання над уточненням і закріпленням правильної вимови звуків, яка повинна проходити у декілька етапів, а саме:

- відпрацювання вимови ізольованих звуків і нескладних поєднань звуків. У якості мовленнєвого матеріалу, при цьому, найчастіше використовується звуконаслідування (ознайомлюючи дитину із певним звуком необхідно пов'язувати його з відповідним предметом);

- закріплення звуків у словах (доцільно підбирати такі слова, які по складовій структурі не визивають труднощів у дітей);

- закріплення звуків у фразовому мовленні (дітям пропонується вимовляти фрази, у яких є необхідні звуки).

Після багаторазових вправ на розрізнення слів на слух доцільно перейти до виділення окремих звуків мовлення на основі подальшого розвитку фонематичного сприймання. Ознайомлення зі звуками мовлення необхідно проводити у такій послідовності: демонстрація ізольованих звуків; розрізнення ізольованих звуків; впізнавання знайомих звуків (голосних і приголосних) у слові.

Для закріплення та автоматизації звуків потрібно використовувати жарти-чистомовки, у яких необхідний звук часто повторюється.

Одним із важливих методичних прийомів, які необхідно використовувати для ознайомлення дітей зі звуком мовлення є

дидактична розповідь зі звуконаслідуванням. Робота над кожним звуком повинна проводитись у певній послідовності: демонстрація звуку в дидактичному оповіданні, з метою привернути увагу до звуку, його звучання та артикуляції (дітям пропонується послухати звук, вимовити його декілька разів, пов'язати звук із конкретним образом); повторне відтворення дидактичної розповіді з участю дітей (поза заняттям). Пригадування «пісеньки-звука», його відтворення декілька разів на прогулянках і в інших режимних моментах; знаходження звуку у вимовлених словах під час проведення ігрових вправ.

Дослідження Д. Б. Ельконіна, Л. Є. Журової та інших показали, що навчити дітей дошкільного віку звуковому аналізу можна лише через засвоєння ними особливого способу вимови слова, при якому відбувається своєрідне обстеження його звукової структури.

Для цього дітей потрібно ознайомити з особливістю слова - тривалістю його звучання (довге - коротке) і дати зрозуміти, що слово можна виміряти за допомогою способів розводячи руки в бік, накручуючи ниточку на пальчик або роблячи крок, одночасно з промовлянням слова. Ігри на вимірювання слова можуть бути фрагментом заняття з розвитку мовлення або проводитися у повсякденному житті.

Після вправ на розвиток фонематичного слуху в дітей необхідно формувати вміння інтонаційно виділяти звук у слові, що виступає як засіб обстеження звукової структури слова, звукового аналізу.

Інтонаційне виділення звуку в слові – це особливе промовляння слова, коли потрібний звук вимовляється протяжно або голосніше (залежно від його характеристики). Ефективність інтонаційного виділення зумовлена тим, що воно забезпечує виокремлення звуків, не порушуючи, при цьому, структурність форми слова, тобто, зберігаючи специфіку вимови звуку від його положення у слові.

Для цього, вчитель-дефектолог зобов'язаний навчати дітей як протяжно вимовляти звуки, так і виділяти їх силою голосу підкресленим артикулюванням. Під час інтонаційного вимовляння слова не можна відривати один звук від іншого, виділення звуку повинно відбуватися у процесі зливої вимови всього слова. Введення інтонаційного виділення звуків уперше дає змогу дитині виділити форму слова як щось відмінне від змісту і виокремити деякі одиниці у формі слова – звуки.

Формам моделювання слова, з якими діти ознайомлюються у старшому дошкільному віці повинен передувати підготовчий етап, а саме, інтонаційне виділення звуків. Навчаючи їх інтонаційно виділяти звуки, ми забезпечуємо природну орієнтацію у звуковому складі слова, що є передумовою навчання дітей здійснювати повний звуковий аналіз слова.

У процесі навчання дошкільників інтонаційно виділяти звук у слові необхідно використовувати такі методичні прийоми, як:

- показ вчителем-дефектологом зразка вимовляння слова;
- звуконаслідування за вчителем-дефектологом;
- порівняння звуків мовлення з природними звуками - прийом називання звуків «пісеньками»;
- заучування дидактичного вірша, в якому часто зустрічається певний звук.

У процесі заучування дидактичного вірша необхідно передбачати декілька етапів роботи, які спрямовані на те, щоб навчити дітей слухати і чути звуки, а також виділяти їх, а саме:

- вчитель-дефектолог читає весь вірш декілька разів;
- вчитель-дефектолог читає, роблячи паузу перед останнім у рядку словом;
- діти повторюють весь віршик, виділяючи певний звук у словах (усі разом, у підгрупах, індивідуально);
- вчитель-дефектолог проводить роботу зі словами, у яких є певний звук (слова виділяються, вимовляються вчителем-дефектологом, потім вимовляються вчителем-дефектологом разом з дітьми, а потім слова вимовляються самостійно дітьми);
- на заключному етапі заняття необхідно зробити акцент на тому, який вірш вивчали і який звук у ньому чули.

Після оволодіння дітьми інтонуванням звуків у слові доцільно запропонувати роботу з виділення першого та останнього звука у слові.

Цю роботу з розумово відсталими дітьми потрібно починати з виділення першого звука у слові. Доцільно запропонувати дітям дидактичну гру «Що змінилося?», яка полягає у тому, що вчитель-дефектолог на ряді іграшок наводить приклад як звук може змінювати своє положення у слові. Він виставляє на столі іграшки в ряд і пропонує дітям назвати, яка іграшка стоїть перша. Потім пропонує дітям закрити очі і змінює порядок розташування іграшок і знову пропонує назвати першу іграшку в рядку і так це виконується декілька разів. Деякі діти, на прохання вчителя-дефектолога шикуються в ряд, а інші визначають хто стоїть у ньому першим. Тільки після неодноразового повторення даної гри, вчитель-дефектолог переносить дані вміння на слово і акцентує увагу на тому, що у кожному слові є перший звук, з якого воно починається.

Важливо, у процесі проведення занять, ознайомити дітей з тим, що у слові є перший, останній звук і звук, який стоїть всередині слова. При цьому, необхідно створити декілька ситуацій, в процесі аналізу яких увага дітей фіксується на словах «початок» (перший), «кінець» (останній), «середина» (між першим і останнім).

Після ознайомлення дітей з поняттями «початок», «кінець», «середина» необхідно закріпити в них вміння виділяти перший і останній звук в словах, використовуючи при цьому різноманітні ігри, вправи, ігрові ситуації. Наприклад, у грі «Знайди пару» дітям роздають по одному предметному малюнку, але так, щоб у двох із дітей слова- назви починалися з одного звука. Перед дітьми ставиться завдання розглянути картинку, підібрати назву предмета і визначити перший звук у слові-назві. Потім, за сигналом вчителя-дефектолога «Шукайте!» діти роздивляються предметні малюнки у інших дітей і знаходять той, назва якого починається з того самого звука, що і в них.

Досить ефективно використовувати гру з м'ячем. Вчитель-дефектолог кидає м'яч дитині, називає слово, інтонуючи перший чи останній звук, дитина повертає м'яч і визначає перший (останній) звук.

Також, можна використовувати дидактичну гру «Магазин», коли дитина може купити потрібну їй річ за умови правильної її назви та виділення першого звука у слові-назві.

Дидактичну гру «Що звучить навколо нас» доцільно використовувати для формування уявлення про те, що слова складаються зі звуків. Діти слухають звуки різних музичних інструментів і відгадують якому інструменту належить звук. Вчитель-дефектолог реагує на відповіді дітей, уточнює їх, повідомляє, що все, що вони почули називається звуками; що різні музичні інструменти звучать по-різному. Він звертає увагу дітей на те, що навколо нас багато різних звуків, але із них слова не будуються. Слова будуються лише із звуків людського мовлення і ці звуки виникають, коли працюють наші органи мовлення.

Для того, щоб розумово відсталі діти легше виділяли й усвідомлювали звукову структуру слова, важливо продемонструвати їм вимовлені слова як звукові комплекси, як певну послідовність звуків. Це необхідно зробити ще до того, як вони почнуть оволодівати звуковим аналізом і перейдуть до активного виділення звуків у слові та встановленні їх послідовності.

Таким чином, головною передумовою в ефективному опануванні грамоти розумово відсталими дітьми старшого дошкільного та молодшого шкільного віку є формування в них звукової структури слова, яка передбачає розвиток слухової уваги, формування фонематичного слуху та фонематичного сприймання, інтонаційне виділення звуків у слові.

Список використаних джерел

1. **Богущ А. М.** Заняття з розвитку мови у дитячому садку / А. М. Богущ. – К. : Рад.школа, 1988. – 174 с.
2. **Гнездилов М.Ф.** Обучение грамоте во вспомогательной школе / М. Ф. Гнездилов. – М.:

Учпедгиз, 1989. – 96 с. **3. Журова Л. Е.** Обучение грамоте в детском саду / Л. Е. Журова. – М. : Педагогика, 1978. – 151 с. **4. Иваненко А. П.** Подготовка к обучению грамоте в детском саду/ А. П. Иваненко. – К. : Рад.школа, 1987. – 129 с. **5. Обучение** грамоте детей пяти лет в детском саду : [типовые методические рекомендации] / Л. Е. Журова, Л. Н. Невская, Н. С. Варенцова, Н. В. Дурова. – Алма-Ата : М., 1984. – 88 с. **6. Петрова В. Г.** Развитие речи учащихся вспомогательной школы / В. Г. Петрова. – М. : Педагогика, 1977. – 200 с. **7. Тумакова Г. А.** Ознакомление дошкольника со звучащим словом : [пособие для воспитателя дет.сада] / под ред. Ф. А. Сохина. – М. : Просвещение, 1991. – 128 с.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Bogush A. M. Zanjattja z rozvitkumovi u ditjachomusadku / A. M. Bogush. – К. : Rad. shkola, 1988. – 174 s. **2. Gnezdilov M. F.** Obuchenie gramote vo vspomogatel'noj shkole / M. F. Gnezdilov . – М.: Uchpedgiz, 1989. – 96 s. **3. Zhurova L. E.** Obuchenie gramote v detskomsadu / L. E. Zhurova. – М. : Pedagogika, 1978. – 151 s. **4. Ivanenko A. P.** Podgotovka k obuchenijugramote v detskomsadu/ A. P. Ivanenko. – К. : Rad.shkola, 1987. – 129 s. **5. Obuchenie** gramote detejpjatilet v detskom sadu : [tipovye metodicheskie rekomendacii] / L. E. Zhurova, L. N. Nevskaja, N. S. Varencova, N. V. Durova. – Alma-Ata : М., 1984. – 88 s. **6. Petrova V. G.** Razvitie rechi uchashhihsja vspomogatel'noj shkoly / V. G. Petrova. – М. : Pedagogika, 1977. – 200 s. **7. Tumakova G. A.** Oznakomlenie doskol'nika so zvuchashhim slovom : [posobie dlja vospitatelja det. sada] / podred. F. A. Sohina. – М. : Prosveshhenie, 1991. – 128 s.

E. O. Kuzminska. Features of forming a sound structure of words in mentally preschool and early school age children. Article deals with the features of sound formation structure of words in mentally preschool and early school age children. Analyzed the literature and conducted summarized experiment shows that the mentally retarded preschool and early school age of sound words structure formed at low level.

Based on the didactic and methodological principles of general and special methods of teaching the native language, taking into account the cognitive activity of mentally retarded children, we have formulated a number of basic requirements, according to which the system was developed experimental work: implementation of the basic tasks of teaching reading in relation to the development of targeted Children identified gaps in training to master literacy; focus corrective work to improve phonetic and phonemic training to master literacy; ensuring active development skills in children during speaking words conduct observations of sounds in words; special pedagogical management of children using effective instructional techniques,

variety of games, exercises aimed at building a sound words structure, which further promote more effective learning of literacy.

The article discussed in detail the content of the words formation sound structure in mentally preschool children, which involves the use of effective instructional techniques remedial work system of exercises and games aimed at the development of auditory attention, formation of phonemic hearing and phonemic perception, intonation selection of sounds in a word.

The article shows the method of every sound work, which should take place as follows: demonstration of sound didactic stories with the aim of focusing children to sound, its sound and articulation. To do this, the children invited to listen to the sound pronounce it several times and associate the sound with a particular way; repeated demonstration didactic stories involving children (often recall and repetition of the work on walks and other operational points); Audio pronunciations of teacher in-pathologists words during speech exercises; focusing children to words, sounds in the texts of stories, tales, poems.

Key words: mentally preschool children and early school age structure of sound words, phonemic hearing, phonemic perception.

Отримано 6.03.2015 р.